

Poslovno udruženje asocijacije lokalnih i nezavisnih medija

"Lokal pres"

**ISTRAŽIVANJE O PRITISCIMA NA LOKALNE
MEDIJE**

Period jun 2021 - jun 2022.

Objavlivanje ovog istraživanja pomogla je Nacionalna zadužbina za demokratiju (NED)

*Stavovi izraženi u ovom istraživanju pripadaju isključivo Poslovnom udruženju "Lokal pres" i njegovim članicama i ne predstavljaju zvaničan stav Nacionalne zadužbine za demokratiju

JUN 2022.

SADRŽAJ

1	UVOD	4
1.1	SAŽETAK	4
1.2	UZORAK	4
1.3	METODOLOGIJA	5
2	NALAZI ISTRAŽIVANJA	5
2.1	OCENE O SLOBODI MEDIJA	5
2.2	OBLICI PRITISAKA NA LOKALNE MEDIJE	5
2.2.1	LOKALNI MEDIJI I IZBORI	6
2.2.2	LOKALNI MEDIJI I "REDOVNI" PRITISCI	9
2.2.3	ADMINISTRATIVNI PRITISCI	11
2.2.4	PRITISCI KROZ KONKURSE ZA SUFINANSIRANJE	13
2.2.5	NEUSPELE IZMENE I DOPUNE ZAKONA O JAVNOM INFORMISANJU I MEDIJIMA	14
2.3	LOKALNI MEDIJI PRED SUDOM	17
2.3.1	ADVOKATSKI SAVETI I POMOĆ ADVOKATA LP	17
2.3.2	SUDSKI PROCESI	18
2.3.3	SLAPP TUŽBE	20
3	ZAKLJUČCI	20
4	PREPORUKE	21
4.1	POSLOVNO UDRUŽENJE "LOKAL PRES" - NAREDNI KORACI	21
4.2	PREPORUKE ZA RESORNO MINISTARSTVO	22
4.3	PREPORUKE ZA LOKALNE SAMOUPRAVE	23
4.4	PREPORUKE ZA MEDIJSKU ZAJEDNICU	23
4.5	PREPORUKE ZA PRAVOSUDNE INSTITUCIJE	23
4.6	PREPORUKE ZA DONATORE I MEĐUNARODNU ZAJEDNICU	23

ISTRAŽIVANJE O PRITISCIMA NA LOKALNE MEDIJE

JUN 2021 - JUN 2022.

1 UVOD

1.1 SAŽETAK

Izveštaj koji je pred vama sadrži nalaze istraživanja u kojem je učestvovalo 35 predstavnika redakcija 26 medija iz 17 lokalnih sredina, a koje je imalo za krajnji cilj da doprinese informisanju zajednice o vrsti, oblicima i izvorima pritisaka kojima su bili izloženi lokalni mediji u periodu od juna 2021. do juna 2022. godine i da usmeri Poslovno udruženje 'Lokal pres' za dalje delovanje na polju zaštite interesa svojih članica kao i prava građana da budu objektivno i pravovremeno informisani. **Izveštaj, takođe, sadrži i presek stanja u lokalnim medijima u toku izbora održanih u proleće 2022.**

Neki od glavnih nalaza istraživanja su da se percepcija urednika i novinara o stanju slobode medija nije poboljšala u odnosu na istraživanje koje je 'Lokal pres' realizovao u 2020. I ostali nalazi ovog istraživanja ukazuju da se nije mnogo toga promenilo u odnosu na istraživanje koje je 'Lokal pres' (LP) objavio u junu 2021. godine niti da je ostvaren vidljiv napredak nakon preporuka i akcija koje je LP predložio u izveštaju objavljenom tim povodom.

Kada su u pitanju vrste pritisaka svi ispitanici su potvrdili da su u ovom periodu bili najviše izloženi administrativnim pritiscima, a najdominantniji su: 1) Izostanak poziva pojedinih novinara na događaje; 2) Dugo čekanje na tražene informacije; 3) Fizički napadi, verbalne pretnje i omalovažavanje na društvenim mrežama (registrovan je čak i poziv na linč); 4) Izbegavanje predstavnika vlasti da se pojavljuju u konkretnom mediju; 5) Povećana aktivnost lažnih profila na društvenim mrežama u cilju diskreditacije sadržaja i novinara i 6) Izbor članova komisija na konkursima za sufinansiranje informisanja građana koji ne opravdavaju zvanje medijski stručnjak.

Pokušaji plasiranja gotovih informacija pripremljenih za objavu od strane PR službi u cilju smanjenja direktnih kontakata sa izvorima, takođe su registrovani pritisci u poslednjih godinu dana.

1.2 UZORAK

U istraživanju je učestvovalo 35 ispitanika (20 ženskog i 15 muškog pola) predstavnika/ca 26 redakcija iz 17 lokalnih sredina širom Srbije što čini uzorak veličine od 67 odsto članica PU "Lokal pres" (LP). U pitanju su sledeći gradovi: Beograd, Bor, Bujanovac, Užice, Knjaževac, Kragujevac, Kraljevo, Kruševac, Leskovac, Loznica, Niš, Požarevac, Prijepolje, Smederevska Palanka, Šabac i Trstenik.

Po tipu medija, najzastupljeniji su predstavnici internet medija (11), slede predstavnici nedeljne štampe (6), druge periodične štampe (3), lokalnih RTV stanica (2), produkcija (2), lokalnog radija (1) i novinske agencije (1).

Anketa koja je realizovana među članicama *PU 'Lokal pres'*, bazirana je na delu pitanja koja se urednicima i novinarima lokalnih medija kontinuirano postavljaju još od kraja 2011. godine, a u skladu sa indikatorima Saveta Evrope o medijima u demokratskom društvu.

1.3 METODOLOGIJA

Istraživanje je koncipirano u dve celine: 1) na identifikovanje pritisaka koji su primenjivani na ispitanike u Srbiji od juna 2021. do juna 2022. godine, i 2) na eventualne pritiske kojima su bili izloženi u vreme izbora održanih u proleće 2022.

Za potrebe istraživanja, LP je sastavio onlajn upitnik i poslao svim članicama udruženja i, nakon obrade nalaza ankete, realizovao tri fokus grupe sa 14 članica. Struktura fokus grupa je bila definisana prema zajedničkim ili sličnim vrstama pritisaka koje su ove članice registrovale u svom radu u protekloj godini. Vođeni su i direktni intervjui sa osam članica LP.

2 NALAZI ISTRAŽIVANJA

2.1 OCENE O SLOBODI MEDIJA

Svi ispitanici su mišljenja da se uslovi za ostvarivanje medijskih sloboda nisu poboljšali od juna 2021. godine kada je objavljeno poslednje istraživanje, te da i dalje postoje ozbiljne prepreke u njihovom radu.

2.2 OBLICI PRITISAKA NA LOKALNE MEDIJE

Na pitanje "Da li je bilo konkretnih slučajeva kršenja slobode i prava Vašeg medija i/ili novinara u proteklih godinu dana?" svi ispitanici su odgovorili potvrdno a kao najčešće vidove pritisaka naveli su:

- Izostanak poziva na događaje
- Dugo čekanje na tražene informacije
- Verbalne pretnje i omalovažavanje na društvenim mrežama
- Uznemiravanje i proganjanja od strane nepoznatih lica i poziv na linč
- Uskraćivanje prava na pristup informacijama od javnog značaja
- Izbegavanje predstavnika vlasti da se pojavljuju u konkretnom mediju
- Povećana aktivnost lažnih profila na društvenim mrežama u cilju diskreditacije sadržaja i novinara
- Uskraćivanje lokalnih izvora za sufinansiranje sadržaja za informisanje građana kroz neadekvatno sprovođenje konkursa i izbor članova komisija na konkursima za sufinansiranje informisanja građana koji ne opravdavaju zvanje medijski stručnjak
- Neosnovano pokretanje tužbi protiv novinara.

U toku istraživanja ispitanici su zamoljeni da navedu primere pritisaka koje su iskusili direktno u svom radu u periodu od juna 2021. do juna 2022. sa posebnim osvrtom na uslove rada u vreme izbora.

2.2.1 LOKALNI MEDIJI I IZBORI

U aprilu 2022. godine, pored predsedničkih i parlamentarnih izbora, održani su i lokalni izbori u Beogradu i Boru, dok su izbori za članove skupština opština održani u opštinama: Lučani, Bajina Bašta, Knjaževac, Doljevac, Majdanpek, Medveđa, Kladovo, Arandjelovac, Smederevska Palanka, Kula, Sečanj i Sevojno.

Za lokalne medije, predsednički, parlamentarni i lokalni izbori nisu doneli značajnije nove pritiske, i 61 odsto ispitanih medija mišljenja je da su mogli da neometano izveštavaju o izborima i tokom predizborne kampanje i na sam dan izbora. Ipak, 27 odsto ispitanika je prijavilo da im je bio ometan rad u toku izbornog procesa, a 12 odsto nije želelo da direktno izveštava o izborima zbog pretnji, kao i iz straha od novih pritisaka.

DA LI STE MOGLI DA NEOMETANO IZVEŠTAVATE O IZBORIMA?

61% - DA

**12% - NISMO IZVEŠTAVALI
O IZBORIMA**

Razlozi:

"DOBIJALA SAM PRETNJE I PRAĆENA SAM"

**"BOJALI SMO SE DA ĆE NAS TARGETIRATI
KAO NEČIJE POLITIČKE PRISTALICE
PA BISMO IMALI PROBLEM NA
PREDSTOJEĆIM KONKURSIMA ZA
SUFINANSIRANJE PROJEKATA"**

27% - NE

Razlozi:

**"LOKALNE VLASTI NISU ODGOVARALE
NA NAŠA PITANJA"**

"NISMO DOBIJALI REZULTATE SA BIRAČKIH MESTA"

**"SAGOVORNICI IZ VLADAJUĆIH STRANAKA SE NISU
ODAZIVALI NA NAŠE POZIVE"**

**"POLITIČKE STRANKE NAS NISU BLAGOVREMENO
OBAVEŠTAVALE O SVOJIM AKTIVNOSTIMA"**

**"ZBOG PRETHODNIH PRITISAKA IZVEŠTAVALI SMO
SAMO NA TEHNIČKOM NIVOU"**

Infografik 1. Odgovori na pitanje "Da li ste mogli da neometano izveštavate o izborima?"

Na pitanje koji su to konkretno pritisci zbog kojih se odlučila da ne izveštava direktno o izborima, Isidora Kovačević, urednica i novinarka nedeljnika 'Podrinske' iz Šapca nam je odgovorila: "Na dan izbora, primećeni su neki od 'batinaša' sa blokade mosta u Šapcu u okolini zgrade u kojoj stanujem, a prijatelji su mi javili da je, nekoliko dana pre izbora, na jednom sastanku odlučeno da se prati moje kretanje u izbornom danu. Zbog toga sam taj dan provela zatvorena kod kuće, pa nisam ni imala problema."

Od onih koji su prijavili otežan rad u vreme predizborne kampanje, navodimo primer Ljiljane Stojanović, glavne urednice regionalne novinske agencije 'JugPress' i zamenice urednika nedeljnika 'Nova naša reč': "Mi nismo doživeli direktnu fizičku ugroženost, ali jesmo dobijali 'drugarske' komentare na ulici i slično. Na pritiske vlasti smo navikli, međutim, za nas su pravo iznenađenje bili pritisci koji su dolazili od strane nekih pripadnika opozicije koji nisu imali skoro nikakve predizborne aktivnosti ali su nam zamerali što pratimo ove druge (MORAMO) koji su bili vrlo aktivni, držali konferencije, imali saopštenja. Čak su nas optuživali da radimo

za *MORAMO* zato što smo sve to prenosili, kao što smo prenosili i zvanične konferencije i saopštenja svih ostalih učesnika u izbornom procesu.”

Predstavnici vlasti, koji su i ranije uspešno izbegavali da daju izjave za članice LP nastavili su sa ovakvim ponašanjem i u toku predizborne kampanje, a o posetama i aktivnostima zvaničnika njihovim lokalnim sredinama najčešće su mogli da čitaju u objavama “podobnih” lokalnih medija ili u izveštajima PR službi koje su dobijali.

Interesantan je podatak da većina ispitanika koja je prijavila da je neometano izveštavala o izborima smatra da glavni razlog leži u činjenici da ovo nije bila godina lokalnih izbora, pa zato nije bilo ni većih pritisaka tokom predizborne kampanje na njih jer ni lokalna javnost ni lokalni političari nikada nisu preterano zainteresovani za predsedničke i parlamentarne izbore: “Lokalne funkcionere uopšte nije zanimala kampanja. Kad se ne održavaju lokalni izbori, kao što je bilo ove godine, već samo predsednički i parlamentarni, onda ni stranke ne zanimaju lokalni mediji.”

“Tako nije bilo ugrožavanja naše bezbednosti u vreme izbora, niti direktnih pritisaka, sve vreme smo imali utisak da smo gurnuti u stranu i ignorisani” navela je Nadežda Budimović iz redakcije ‘*GRAD*’ iz Kruševca. To se najbolje videlo kroz nepozivanje na događaje i izbegavanje oglašavanja u profesionalnim lokalnim medijima. “Mi smo bili proaktivni i poslali smo svim partijama cenovnik za oglašavanje u našem mediju a od njih nikada nikakav odgovor nismo dobili.”

Slično iskustvo imala je i Marina Miljković Dabić, urednica portala ‘*Krug*’ iz Kraljeva.

Uprkos prijavljenim ograničenjima i pritiscima u radu, **sve** ispitane članice LP koje su izveštavale o izborima, smatraju da su to činile profesionalno i objektivno “koliko je to bilo moguće”.

3 VRSTE NAJČEŠĆIH PRITISAKA NA LOKALNE MEDIJE

Infografik 2. Najčešći pritisci na lokalne medije

Neravnopravan tretman u odnosu na druge medije, dugo čekanje na tražene informacije, klevetanje, izbegavanje oglašavanja u profesionalnim lokalnim medijima, kao i netransparentni procesi odlučivanja o dodeli finansijske podrške na lokalnim konkursima, dominantne su vrste pritiska koje su članice LP iskusile u svom radu od juna 2021. godine do zaključenja ovog izveštaja. Nisu mnogo manji ni pritisci u vidu onlajn nasilja i govora mržnje.

“I u protekloj godini smo bili meta neprijatnih botovskih komentara. Dežurni ‘hejteri’ koji su aktivni i u drugim grupama, nastavili su da podstiču na govor mržnje”, izjavila je Marina Miljković Dabić, urednica portala ‘Krug’ iz Kraljeva: “Čak nas i paušalno prozivaju da se ne bavimo temama kojima se baš bavimo što nam ukazuje da su u pitanju orkestrirani napadi koji se slepo sprovode u delo bez prethodne provere našeg sajta i naših sadržaja na ostalim platformama.”

Kada izostanu adekvatna podrška javnosti i obavezno reagovanje nadležnih institucija, ovakvi napadi prerastu u *ozbiljno ugrožavanje lične bezbednosti*.

Kao najeklatantniji primer navodimo slučaj poziva na linč Isidore Kovačević, urednice i novinarke 'Podrinskih', koja godinama trpi targetiranje od strane osoba bliskih lokalnim vlastima, počev od lažnih optužbi da je ona donela koronu u Šabac, te zato ne treba kupovati 'Podrinske', "jer su i novine kontaminirane virusom" (prijavu je podnela Odeljenju za suzbijanje visokotehnološkog kriminala, ali već više od dve godine niko od nadležnih ne reaguje); do komentarisanja njenog fizičkog izgleda (zašto nosi kupaći kostim); komentarisanja njenog statusa (nema decu pa nema prava da piše o njima); otvaranja lažnih profila i objavljivanja dezinformacija; pa sve do najnovijeg i, do sada, najtežeg napada koji se desio u ranim jutarnjim časovima 17. decembra 2021. kada se pojavila na visokokvalitetnom papiru u boji, „poternica“ za glavnom i odgovornom urednicom 'Podrinskih', Isidorom Kovačević. Čitav grad je bio oblepljen ovim plakatima. Plakata nije bilo samo na onim mestima gde su bile postavljene kamere. Kao nagradu, još uvek zvanično nepoznati nalogodavci i počinioci ovog napada, Šapčanima nude miran san. Pored Isidore Kovačević, na plakatu su bili advokat Aleksandar Mijailović i maloletno lice V.A.

Isidora Kovačević je, istog dana, prijavila Tužilaštvu u Šapcu ovaj slučaj. Kontaktirala je i advokate LP jer, nakon dugog perioda privedenog u policiji, policija je odbila da joj da zapisnik na uvid, ništa nije potpisala i trebalo je vremena da se odgonetne šta se u policiji zapravo dogodilo. Policijski službenik nije dozvolio majci Isidore Kovačević da sa njom prisustvuje razgovoru u policiji. Na kraju su advokati LP odgonetnuli da je toga dana samo sačinjeno obaveštenje o događaju, a da je pravo saslušanje tek trebalo da usledi. U trenutku pisanja izveštaja još nema informacija da li je tužilaštvo pokrenulo postupak protiv NN lica.

Ovim povodom se istog dana oglasio 'Lokal Pres' koji je najoštrije osudio ovaj napad i pozvao policiju, tužilaštvo i Stalnu radnu grupu za bezbednost novinara da hitno reaguju:

“Ovaj slučaj ukazuje na nepoštovanje novinarske profesije, ličnu ugroženost građana, diskriminaciju mladih ljudi u Srbiji i diskriminaciju i položaj žena u Šapcu i Srbiji. Pozivamo sve časne građane i institucije u Šapcu da javno osude ovaj neshvatljiv postupak počinitelaca - neodgovornih lica, zadojenih mržnjom i nepoštovanjem. Hitno reagovanje u zajednici i ostalih nadležnih organa je neophodno, jer se to već sutra može dogoditi i ostalim građanima Šapca i Srbije,“ navodi se u saopštenju za javnost 'Lokal Pres'-a.

U vreme zaključenja ovog izveštaja, po saznanjima istraživača, osim uzetih otisaka sa plakata, i dalje nema pomaka u istrazi i identifikovanju počinitelaca ovog krivičnog dela dok **nove pretnje**, uglavnom sa lažnih profila, nastavljaju da stižu na njenu adresu: “Poručili su mi da treba da prestanem sa pisanjem, jer će oni početi da pišu o meni sve dok ne završim u ludnici. Kao i do sada, prvo sam u policijskoj stanci podnela prijavu pa dala izjavu inspektor, i tu se, verovatno, priča završava”, smatra urednica Podrinskih.

Povod za političke pritiske možemo naći u prvoj polovini 2021. godine u tematskom broju 'Podrinskih' koji je bio namenjen otvaranju rudnika litijuma Rio Tinto u okolini Loznice i Šapca i ekološkim posledicama ove odluke. Tokom novembra i decembra 2021. godine, započeli su protesti građana na kojima su građani blokirali puteve u Srbiji. Isidora Kovačević je izveštavala sa tih protesta.

Period protesta i blokada na putevima Srbije koje su organizovale ekološke nevladine organizacije doneo je nove pritiske i na ostale lokalne novinare. Na vrata lokalnih novinara u Vranju i Nišu dolazila je policija sa upozorenjima da tamo ne bi trebalo ići. Interesantno je indirektno priznanje jednog policajca novinarki Južnih vesti iz Niša, zabeleženo na audio snimku, koji je rekao da bi i oni rado bili na drugoj strani blokade.¹

U noći između 11. i 12. juna 2022. desio se napad na još jednu medijsku kuću iz Šapca, 'Glas Podrinja'. Nepoznati počinioci su polupali stakla na službenim prostorijama 'Glasa Podrinja' koje se nalaze u strogom centru grada. Deo betonskog bloka koji je bačen, polupao je prozor i završio u jednoj od kancelarija. Na sreću, u trenutku napada nikoga nije bilo u prostorijama.

Policija je ujutro izašla na lice mesta, izvršila uviđaj i prikupila neophodne dokaze. Počinioci još nisu otkriveni. Prethodni, vrlo sličan napad na ovu redakciju, članicu *Lokal Presa*, dogodio se u julu 2020. godine kada je, sličnom betonskom kockom, polupano staklo na službenom vozilu 'Glasa Podrinja', koje je bilo parkirano pored zgrade. Počinioci tog napada, takođe do danas nisu otkriveni.

Direktor 'Glasa Podrinja' Zoran Živković, mišljenja je da je napad verovatno unapred isplaniran. S obzirom na to da su kancelarije redakcije u samom centru grada gde nije lako pronaći betonski blok, neko je, prema njegovoj oceni, taj blok morao da donese.

2.2.3 ADMINISTRATIVNI PRITISCI

Najviše ispitanika je prijavilo, baš kao i prošle godine, sledeće tematski identifikovane podgrupe administrativnih pritisaka: 1) Izostanak poziva pojedinih novinara na događaje; 2) Dugo čekanje na tražene informacije; 3) Izbegavanje predstavnika vlasti da se pojavljuju u konkretnom mediju; 5) Odugovlačenje raspisivanja konkursa za sufinansiranje informisanja građana i 6) Izbor članova komisija koji ne opravdavaju zvanje 'medijski stručnjak'.

Izdvajamo neke od izjava učesnika fokus grupa:

„Ne pozivaju nas na događaje, jer se plaše da ćemo ih pitati nešto što im ne odgovara.”

„Komunikacija se svela na naše slanje pisanih pitanja i njihovo slanje pisanih odgovora i to mnogo kasnije, kada vest više nije vest.”

„Gradska uprava nas obaveštava o događajima sa zvaničnicima *post festum* preko sajta grada, tako da gubimo priliku da uzmemo izjave od zvaničnika.“

„Radili smo projekat za ministarstvo a kada je došao ministar u naš grad nismo bili pozvani na događaj iako je njegovo ministarstvo podržalo naš projekat.“

„Zovu nas samo na presecanje vrpce.“

Ispitanici su primetili da uglavnom nakon što pišu o temama koje ne odgovaraju lokalnim vlastima, prestanu da im stižu pozivi na događaje, a njihova pitanja ostaju bez odgovora.

¹ <https://www.juznevesti.com/Drushtvo/Policajac-novinarki-Juznih-vesti-Znamo-da-postupamo-nezakonito-pobunilo-se-90-odsto-nas-audio.sr.html>

Neki ispitanici smatraju da i kada ne dobiju odgovor od vlasti i to je odgovor pa to i objave.

Jednoj članici LP se desilo da umesto odgovora, predstavnik lokalne institucije pošalje citat zakona, i ona je u toj formi i objavila “odgovor” kako bi čitaoci videli kako se odnose prema medijima i čitaocima.

Predsednik Opštine Bujanovac Nagip Arifi, nezadovoljan načinom na koji portal ‘*Bujanovačke*’ piše o njemu, na sednici Veća 25. decembra 2021. je čak zvanično izjavio da će tom mediju biti zabranjeno da prati sednice Veća.² Sajt ove opštine je i dalje netransparentan, nema budžet, nema podataka o javnim nabavkama, pa su profesionalni mediji prinuđeni da koriste alternativne izvore informacija.

PR službe koje rade za lokalne institucije ne pružaju kvalitetne informacije te su lokalni mediji primorani da proberu delove za koje misle da će biti od značaja za javnost i da sklapaju sliku putem alternativnih izvora.

Neki čelnici lokalnih institucija nemaju problem u neformalnoj komunikaciji sa članicama LP kada se slučajno sretnu na ulici, ali na njihove telefonske pozive ne odgovaraju, niti pristaju na zvaničnu saradnju sa lokalnim medijima.

Oni ispitanici koji nisu registrovali konkretne pritiske u proteklih godinu dana (njih 20 odsto) zapitali su se: „Da li nam je otupela oštrica pa zato nema više velikih pritisaka? Ili smo se možda već navikli da radimo pod pritiscima pa ih više ni ne primećujemo?”

Trend otkazivanja reklamnih ugovora od strane klijenata i izbegavanje najvećeg oglašivača - države da se kroz svoja ministarstva, javna preduzeća i republičke agencije oglašava u lokalnim medijima sa nezavisnom uređivačkom politikom se nastavio i u proteklih dvanaest meseci.

² <https://www.juznevesti.com/Drushtvo/Predsednik-Opstine-Bujanovac-zabranjuje-Bujanovackim-da-prate-sednice-Veca.sr.html>

2.2.4 PRITISCI KROZ KONKURSE ZA SUFINANSIRANJE

Kao poseban vid pritiska na lokalne medije još od 2016. godine, “Lokal pres” je prepoznao praksu **neadekvatnog sprovođenja konkursa za sufinansiranje projekata za informisanje građana** i od tada pomno prati ovaj proces. U LP fokus grupama, na pitanje da li postoji direktna veza između obima finansijskih sredstava koja državna ministarstva i/ili lokalna samouprava plasiraju preko nekih medija putem projektnog sufinansiranja kao vid pritiska, **svi ispitanici** su odgovorili potvrdno.

Početak januara 2022. doneta je *Uredba o uslovima i kriterijumima usklađenosti državne pomoći u oblasti javnog informisanja* koja je direktan udar na štampane medije, posebno lokalne. Na način na koji je propisana, troškovi štampanja, distribucije i promocije nisu poželjni troškovi za projektno finansiranje.

Na taj način se obezbeđuje direktan prolaz velikim finansijskim sredstvima provladinim medijima koji su u velikoj meri elektronski mediji pa je tako, primera radi, jednoj lokalnoj TV stanici 640.000 dinara utrošenih na šminkanje za potrebe ulične ankete prihvaćeno kao opravdan trošak, dok štampanim medijima troškovi štampanja nisu dobrodošli u budžetu njihovih predloga projekata.

Nisu rezultati svih konkursa lokalnih samouprava u 2022. bili dostupni u vreme objavljivanja ovog izveštaja, jer nisu ni svi konkursi raspisani i završeni, pa će rezultati biti poznati tek krajem 2022. godine, ali na osnovu rezultata do sada održanih konkursa u pojedinim gradovima, možemo reći da se nastavila praksa odbijanja predloga projekata podnetih od strane “nepodobnih lokalnih medija”, ili dodeljivanja konkursom propisanih minimalnih iznosa čime se nastavlja obesmišljavanje realizacije odobrenih projekata i znatno otežava postizanje planiranih projektnih ciljeva profesionalnih lokalnih medija.

„I ove godine, konkurs u Leskovcu je prošao neslavno. Naša novinska agencija ‘Jugpress’, jedina regionalna novinska agencija na jugu Srbije, dobila je ove godine minimalni propisani iznos, baš koliko i jedan lokalni medij koji je registrovan poslednjeg dana konkursa”, primetila je Ljiljana Stojanović, glavna urednica agencije ‘JugPress’.

„Dobijemo minimalnu sumu a neki tzv. medij koji nema ni novinare već samo kopira tuđe vesti, dobije tri puta više na konkursu!”, poentirala je Nada Tošić, vlasnica portala Užice Media.

Takođe, sve češće prisutan princip u komisijama, da se svima da ponešto, bez obzira na značaj i kvalitet predloga projekta, obezvređuje smisao konkursa jer stavlja znak jednakosti između profesionalnih medija i onih koji ne ispunjavaju ni minimalne standarde profesionalnog izveštavanja.

2.2.5 NEUSPELE IZMENE I DOPUNE ZAKONA O JAVNOM INFORMISANJU I MEDIJIMA

U drugoj polovini 2021. godine se intenzivno radilo na izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju i medijima. Pod izgovorom što bolje uključenosti svih medija, Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije formiralo je početkom jula 2021. godine, radnu grupu koja je brojala 34 člana - predstavnike državnih organa, institucija i novinarskih i medijskih udruženja. Radnom grupom je predsedavala Slavica Trifunović v.d. pomoćnice ministra u sektoru za informisanje i medije u Ministarstvu kulture i informisanja. Prvobitno je predviđeno da radna grupa do 30. septembra 2021. godine, dostavi ministarstvu tekst radne verzije Nacrta zakona o izmenama i dopunama zakona o javnom informisanju i medijima, a da potom on ide na javnu raspravu. Kraj godine se pominjao i kao rok kada će biti i usvojen, iako je svima bilo jasno da je taj rok nerealan.

Tako velika radna grupa je bila potpuno neefikasna u donošenju odluka jer su je činili u velikoj meri provladini mediji. Dodatno, rad je otežavala činjenica da su se sastanci održavali online i delom u vreme godišnjih odmora.

Na sastancima su, pored članova radne grupe, prisustvovali i predstavnici međunarodnih organizacija/ OEBS stalno i, povremeno, predstavnik EU Delegacije u Srbiji/ kao i eksperti za određene oblasti u sferi informisanja.

Tokom rada je, po rečima predstavnika *Lokal presa*, stalno vršen pritisak da se sav posao na Nacrtu završi u predviđenom roku do 30. septembra, iako je svima bilo jasno da je to nemoguće obzirom na letnji period i sezonu godišnjih odmora. To je dovelo do toga da su vrlo često članovi radne grupe odsustvovali, i da su ih menjali njihovi zamenici koji nisu bili dovoljno upoznati sa kontinuitetom rada što je dosta usporavalo rad.

Polazne osnove i dokumenta za izradu Nacrta zakona bile su: Strategija razvoja sistema javnog informisanja u republici Srbiji za period 2020-2025. godine, Akcioni plan za sprovođenje strategije i Zakon o javnom informisanju i medijima.

Dogovoreno je da se odluke donose konsenzusom, a ne preglasavanjem. Kako posao nije završen u predviđenom roku - do kraja septembra, sastanci su nastavljeni i u toku oktobra da bi 22. oktobra 2021. konačno bio formulisan Nacrt zakona koji obiluje velikim brojem alternativnih rešenja. Zbog toga, u trenutku pisanja ovog izveštaja postoji mnogo članova

Šta se može reći o

Nacrtu izmena i dopuna zakona o javnom informisanju i medijima?

Pre svega, da ne sadrži očekivane promene i da je zapravo, samo delimično poboljšana verzija dosadašnjeg Zakona. Za bilo kakve veće promene nije bilo mogućnosti jer su ga drugi važeći zakoni ograničavali, a i prisustvo velikog broja predstavnika iz drugih ministarstava u radnoj grupi je u dobroj meri usporavalo rad.

Najveće nesuglasice su bile po pitanju Saveta za štampu i tendencije provladinih organizacija da osnuju novi Savet za štampu pod njihovom ingerencijom. Stav Koalicije za slobodu medija je da neće biti kompromisa po ovom pitanju i da se neće dozvoliti stvaranje više Saveta za štampu.

Nacrta zakona koji nisu usaglašeni i za koje postoji više predloga oko kojih nije postignut konsenzus.³

Nažalost, mnogi članovi zakona koji se tiču projektnog sufinansiranja a koji su bitni za lokalne medije, nisu mogli biti promenjeni zbog drugih važećih zakona iz domena finansija ili lokalne uprave sa kojima su u koliziji. Primer je zahtev za definisanje procenta sredstava koji se izdvaja iz lokalnih budžeta za sufinansiranje projekata koji su podržali gotovo svi prisutni... Ali, ***postignuti su i neki pozitivni pomace***, kao što je predlog da lokalne samouprave moraju raspisati konkurs, (propisane su i novčane kazne ukoliko to ne učine), kao i da će svi konkursi biti raspisivani do 31. januara tekuće godine.

Previše učesnika u radu grupe, način rada i nerealni rokovi doprineli su tome da javna rasprava još nije sprovedena a nastavak rada na ovom Zakonu čeka novu Vladu tako da LP ne očekuje da će Zakon ući u proceduru usvajanja pre poslednjeg tromesečja 2022. godine.

Zbog svih ovih izazova, *PU Lokal pres* je učestvovao i u izradi Nacrta zakona o javnom informisanju i medijima *u senci* koji se pisao u okviru Koalicije za slobodu medija.

Ovo su neke od glavnih odrednica za koje se zalaže ***Nacrt zakona u senci*** a koji je Koalicija za slobodu medija dostavila Vladi polovinom januara 2022. godine:

³<https://localpress.org.rs/saopstenje-povodom-rada-na-novom-zakonu-o-javnom-informisanju-i-medijima/>

NEKE OD GLAVNIH ODREDNICA NACRTA ZAKONA U SENCI

NACRT ZAKONA U SENCI SE ZALAŽE ZA:

- Transparentniji odabir članova komisija za dodelu sredstava za informisanje građana i objavljivanje biografija svih predloženih kandidata, a ne samo onih koji su odabrani.
- Veću kontrolu kvaliteta medijskih sadržaja, odnosno evaluaciju projekata kroz stvaranje platforme gde bi takvi sadržaji bili dostupni svima.
- Postojanje JEDNOG Saveta za štampu i uvažavanje njegovih odluka prilikom dodele sredstava za informisanje građana.
- Davanje na značaju informisanju na lokalnu kroz lokalne medije.
- Veći stepen zaštite maloletnih lica.
- Prepoznavanje i poštovanje specifičnosti manjinskih medija i detaljnije definisanje medija civilnog sektora.

Do sada usaglašeni stavovi Nacrta zakona povoljni po lokalne medije:

Propisane su kazne za neraspisivanje konkursa za sufinansiranje medijskog sadržaja.

Da konkursi u lokalnim upravama i ministarstvu moraju biti raspisani do kraja januara tekuće godine.

Da se u javni interes unese informisanje osetljivih društvenih grupa što podrazumeva kreiranje sadržaja za mlade.

Infografik 3. Razlike između postojećeg Nacrta zakona i Zakona u senci

LP je u septembru 2021. godine, zajedno sa ostalim profesionalnim medijskim i novinarskim udruženjima i nevladinim organizacijama, specijalizovanim za teme iz oblasti prava i bezbednosti, tražio povlačenje novog *Nacrta Zakona o unutrašnjim poslovima* koji bi, da je usvojen, ozbiljno urušio dostignuti nivo ljudskih prava, između ostalog, pravo na slobodu govora i pravo na privatnost.

Zbog ozbiljne kritike profesionalnih medijskih udruženja i nevladinog sektora, Nacrt zakona je povučen, do daljnjeg. Posebno zabrinjavajuće stavke Nacrta zakona su one kojima se uređuju sistemi za obradu podataka, kao i nadzor i snimanje na javnim mestima, te se time ugrožava pravo na privatnost građana i uvodi se totalni nadzor bez ikakve kontrole suda i potpuno suprotno standardima GDPR-a i Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Ove odredbe mogu pogubno uticati i na ugrožavanje tajnosti novinarskih izvora što razvija efekat autocenzure i onemogućava rad novinara, pre svega onih koji istražuju i izveštavaju o korupciji i organizovanom kriminalu.⁴

2.3 LOKALNI MEDIJI PRED SUDOM

Glavne tendencije zapažene u ovom periodu izveštavanja su:

- 1) Vremenska dužina sudskih slučajeva se povećava, očigledno zbog broja pristiglih tužbi. U najboljem slučaju sudska ročišta se zakazuju četiri do pet meseci.
- 2) Sudska ročišta imaju tendenciju odlaganja jer se na njima ne pojavljuju tužitelji.
- 3) Prisutnost SLAPP tužbi u kojima tužitelji tuže lokalne medije za velike iznose što dovodi do visokih sudskih troškova i taksi, prete da ekonomski ugroze lokalne medije više nego eventualne presude. U ovom periodu odustalo se od velikih suma u tužbenim zahtevima i prešlo se na „simbolične” od po 100 evra. Međutim, i dalje ostaju visoki sudski troškovi.
- 4) Nemogućnost naplate vođenja postupka za medije već duže vreme je problem za lokalne medije – ukoliko se donese presuda u korist medija, ona se ne realizuje u praksi. Samo u poslednjih par godina bilo je pet takvih slučajeva gde se još uvek čeka na izvršenje.
- 5) Politički pritisci na lokalne medije, pre svega u Šapcu, prelaze u otvoreni poziv na linč pojedinih lokalnih novinara i fizičke napade.
- 6) Seksizmi izrečeni lokalnoj novinarki u Šapcu imaju za cilj da je ponize a njen rad učine manje vrednim.
- 7) Slaba i spora reakcija službe tužilaštva (ponovo u Šapcu) po pitanju podizanja optužnica protiv NN lica.
- 8) Tendencija rasta tužbi po osnovu autorskih prava.
- 9) Opasna tendencija po informisanje – tužioci traže da sud donese odluku da se novinarima tog medija zabrani objavljivanje bilo kakve informacije o njima i da se presude javno objave - čime bi se doprinelo urušavanju ugleda i uticaja tih medija u lokalnim sredinama.

2.3.1 ADVOKATSKI SAVETI I POMOĆ ADVOKATA LP

Aktivnosti LP advokata na pružanju saveta i pravne pomoći u posmatranom periodu obeležile su dve karakteristike:

- 1) Period velikog političkog pritiska u Šapcu na urednicu ‘‘Podrinskih’’ Isidoru Kovačević o kojem smo već pisali u ovom izveštaju i
- 2) Veliki broj pruženih saveta po osnovu korišćenja autorskih dela:

U drugoj polovini 2021. godine redakcijama lokalnih medija intenzivno su počele da se javljaju specijalizovane agencije ili advokati koji za svoje klijente pronalaze fotografije na koje smatraju da njihovi klijenti imaju autorsko pravo. Slično je i sa određenim fotografima koji prodaju fotografije takmičarima na određenim takmičenjima a potom ponovo pokušavaju da ih naplate lokalnim medijima. Najčešće ‘‘sporne’’ fotografije u periodu koji ovo istraživanje obuhvata, bile su fotografije sa sportskih događaja ili arhivske slike grada.

⁴ <https://localpress.org.rs/nacr-zakona-o-unutrasnjim-poslovima-ugrozava-sirok-korpus-ljudskih-prava/>

U proteklom periodu dve članice su dobile opomene pred utuženje po osnovu autorskih prava.

Urednica online medija 'Užice media' je bila pozvana od strane jednog fotografa koji je tvrdio da je on autor fotografije koju je objavila jer je sagovornica priložila tu fotografiju kao svoju. Navodni autor je uporno zvaao urednicu i tražio od nje da plati "nadoknadu" da ne bi došlo do tužbe. Advokati LP su kontaktirali sagovornicu koja je potvrdila da je ona priložila fotografiju i spremnost da to posvedoči na sudu. Advokati su savetovali urednici da ne plaća nikakve nagodbe.

Opomenu pred utuženje je dobio i 'Kruševac grad' za priču o lokalnoj devojci, skejterki, koja je takođe sa sobom donela svoje fotografije. Advokati LP su i u ovom slučaju razgovarali sa sagovornicom, ona je potvrdila da je fotografija njena i posavetovali medij da ne plati.

Problem malih redakcija je što nemaju kapacitet da sami načine kvalitetne fotografije za sve svoje tekstove. Upravo stoga se prihvataju fotografije koje neretko donose građani u redakcije.

U narednom periodu LP će pristupiti konstruktivnom rešenju ovog problema koji bi trebalo da bude zastupljen u novom strategijskom planu 2022-2027.

Pored ovih uočenih problema, redovne aktivnosti advokata LP su se odnosile na tekstove, posebno na odabir naslova, probleme sa označavanjem tekstova koji imaju nativ karakter, oglašavanjem lekarskih ordinacija i sa projektnim sufinansiranjem. U ovom periodu je bilo pruženo ukupno 79 pravnih saveta.

2.3.2 SUDSKI PROCESI

Od juna 2021. do juna 2022. godine vođen je 21 sudski proces (devetnaest započetih pre juna 2021. i dva započeta u periodu koji ovaj izveštaj obuhvata). Niti jedan sudski proces nije okončan u trenutku zaključenja ovog izveštaja.

U toku perioda koji ovo istraživanje obuhvata, pristigla su **dva nova sudska slučaja**:

- 1) Krajem jula 2021. godine na adresu Centra za demokratiju i razvoj juga Srbije /osnivača Regionalne informativne agencije Jugpress/ i Ljiljane Stojanović urednice Jug Pressa, po osnovu Zakona o javnom informisanju i medijima, pod brojem 1P/198/21 pristigla je još jedna tužba od strane poznatih tužioca. Ovoga puta, umesto Milenijum tima, tužioci su čelni ljudi - Ivan Bošnjak, suvlasnik i zamenik direktora Milenijum tima i Stojan Vujko, suvlasnik i generalni direktor Milenijum tima, koji po osnovu povrede ugleda i časti traže nadoknadu od 2 miliona dinara, odnosno protivvrednost od preko 20.000 USD.

Tužba se odnosi na prenošenje istih izveštaja sa konferencije za novinare lidera Narodne stranke koje su se dogodile u Leskovcu i Vranju. U tužbama stoji da dvojica čelnika podnose tužbe zbog "pričinjenog duševnog bola i nemerljive nematerijalne štete". U tužbi se, između ostalog, navodi da su "tužioci uspešni poslovni ljudi i osnivači kompanije koja je nastala pre 18 godina i koja uspešno posluje nezavisno od političkih prilika u Srbiji i aktuelnih režima".

Podsećamo da je Regionalna informativna agencija *JUGpress*, krajem maja 2021. godine, zatražila izjavu od Ivana Bošnjaka povodom jednog saopštenja leskovačkog odbora Narodne stranke u kojima se pominje Milenijum tim, želeći da tako čuje i drugu stranu. Međutim,

Bošnjak je odbio da da izjavu uz obrazloženje da ne želi da polemiše putem medija i, ako to mediji učine, oni će ih tužiti.

Ova tužba je na taj način postala "prateća" dvema tužbama 18P3 /141/21 i 15P3/139/21 koje su po istom osnovu pristigle u redakciju 'Jugpressa' tokom 2021. godine. Razlika u prethodne dve je jer je u njima tužitelj Milenijum tim, a u slučaju treće, tužitelji su fizička lica, osnivači Milenijum tima. Ono što karakteriše ovaj slučaj je da su ove iste tužbe čak pet puta stizale u redakciju 'Jugpressa' i na taj način dodatno uznemiravale novinare. Poslednju tužbu, za koju su tvrdili da ne mogu da je uruče, urednica je morala da preuzme u sudu u Beogradu (put u dužini od 600 km u oba smera) u zakonskom roku kako je propisano. Pri preuzimanju je imala administrativne probleme (jedna od službenica nije želela da joj uruči tužbu) da bi je na kraju preuzela na svoje insistiranje. Po povratku u Leskovac, ova tužba je stigla još dva puta. Advokati su bili uključeni u "prepoznavanje" jer novinarima nije bilo jasno da li su tuženi po nekoj drugoj osnovi.

- 2) Krajem decembra 2021. u redakciju nedeljnika "Sloboda" iz Pirota pristigla je tužba po osnovu autorskog prava. Tužitelj je Mladenović Jelena iz Niša, književna kritičarka, a tuženi su AD "Sloboda" iz Pirota i Šančić Mienković Kaja, novinarka lista "Sloboda" iz Pirota. Tužilja je ustupila tuženoj novinarki svoju kritiku koja je bila potom objavljena u nedeljniku 'Sloboda'.

Međutim, ta književna kritika je bila, po rečima tužilje, namenjena književnom časopisu 'Koraci' koji je nedavno postao naučni časopis preko kojeg se objavljuju radovi. Naknadno se saznalo da postoji pravilo u naučnim časopisima da ne uzimaju u obzir radove koji su se negde ranije objavili. Kako je datum objave u novinama bio pre izlaska stručnog časopisa koji izlazi periodično bez nekog preciziranog datuma, ovaj rad nije uzet u obzir. Tužena novinarka nije imala saznanja o nameri objavljivanja u naučnom časopisu, a ni o pravilima koja se tamo primenjuju.

Pri tome, tužiteljka i tužena su duži period u poslovnoj saradnji van novinarstva. Naime, tužena novinarka ujedno je i pesnikinja, izdala je tri zbirke pesama i na promocijama njenih knjiga prisustvovala je i tužilja kao kritičarka.

Oznaka ovog predmeta je 1P/319/21. Odgovor na tužbu je predat 6 januara 2022. Tužbeni zahtev iznosi 60.000,00 RSD.

Ostalih 19 sudskih slučajeva koji su u toku, uglavnom su se odlagali u ovom period, jer se tužitelji nisu odazivali na pozive za ročišta.

2.3.3 SLAPP TUŽBE

Najznačajniji događaj u proteklih dvanaest meseci bio je menjanje tužbenog zahteva Milenijum tima sa 100.000 evra na 100 evra. Na listi tuženih je i Ljilja Stojanović ispred Centra za demokratiju i razvoj juga Srbije (NVO koja je osnivač Regionalne informativne agencije *JUGpress*).

„Spuštanje odštetnih zahteva sa 100.000 evra na 100 evra otvara vrata mnogim novim tužbama sa ciljem da se „neposlušni“ mediji dovedu do ruba propasti, jer troškovi putovanja na ročišta i sudski troškovi i dalje ostaju“, smatra Ljiljana Stojanović.

Inače, tužitelji iz ove dve tužbe uspešno izbegavaju ročišta sa obrazloženjem da su bolesni od Kovida, da su na odmoru ili na službenom putu.

3 ZAKLJUČCI

- Percepcija urednika i novinara lokalnih medija o stanju slobode medija se nije poboljšala u odnosu na istraživanje koje je *'Lokal pres'* objavio u 2021. godini.
- Poziv na linč, uvrede, pretnje i vandalizam koji su profesionalni mediji u Šapcu doživeli u proteklih dvanaest meseci, bez pronalaženja i procesuiranja vinovnika, izaziva posebnu zabrinutost *'Lokal pres'*-a.
- Uočeni oblici pritisaka navode na zaključak da je na medijskoj sceni intenzivirana podela na "poželjne" i "nepoželjne" medije. To je bilo posebno vidljivo u vreme izbora kada profesionalnim lokalnim medijima nije dodeljen ni dinar za politički marketing a o događajima u gradu koji su uključivali posete visokih državnih zvaničnika saznavali su samo post festum i to najčešće putem objava na društvenim mrežama medija bliskim vlastima ili putem saopštenja PR službi.
- Rezultati ovog istraživanja poslužiće LP-u kao polazna tačka za istraživanje eventualnih pritisaka na lokalne medije u godini kada lokalni izbori budu raspisani na teritoriji cele Srbije.
- Netransparentni konkursi za projektno sufinansiranje i nestručni medijski stručnjaci dodatno ugrožavaju ne samo opstanak profesionalnih lokalnih medija već i pravo građana na kvalitetno informisanje.
- Prisutnost velikog broja provladinih medijskih organizacija usporavao je i onemogućavao rad u grupi za izradu Nacrta izmena i dopuna Zakona o javnom informisanju i medijima.
- Spuštanje odštetnih zahteva sa 100.000 evra na 100 evra otvara vrata mnogim novim SLAPP tužbama sa ciljem da se „neposlušni“ mediji dovedu do ruba propasti, jer troškovi putovanja na ročišta i sudski troškovi i dalje ostaju, čime se ozbiljno ugrožava i inače krhka ekonomska održivost lokalnih medija.
- Ispitanici su primetili da su i donatori postali zahtevniji kada su u pitanju administrativni poslovi vezani za projekte - više se fokusiraju na formate a sve manje na suštinu projekta.
- Međunarodna politička situacija i ratni pohodi Rusije na Ukrajinu dodatno će usloviti pritiske na lokalne medije.

4 PREPORUKE

4.1 POSLOVNO UDRUŽENJE “LOKAL PRES” - NAREDNI KORACI

Kako bi nastavio da aktivno doprinosi zaštiti interesa lokalnih medija i informisanja u lokalnim sredinama, “Lokal pres” će u narednom periodu intenzivirati aktivnosti u sledećim oblastima:

Zagovaranje:

- LP će se zalagati za izmene i dopune medijskih zakona i njihovu bolju implementaciju u cilju kvalitetnijeg informisanja građana na lokalnu i zaštite interesa lokalnih medija.
- LP će proaktivno delovati prema lokalnim samoupravama u cilju javnog zagovaranja za zaštitu interesa članica kao i za izdvajanje finansijskih sredstava iz lokalnih budžeta za kreiranje sadržaja za mlade – kampanja “ZA sadržaje za mlade”.
- LP, u saradnji sa drugim OCD organizacijama zalagaće se za veću demokratizaciju društva na aktivnostima koje ostvaruju boljitak za informisanje građana na lokalnu i održivost lokalnih medija kao glavnih aktera u tom procesu.

Jačanje kapaciteta članica udruženja:

PU “Lokal Pres” će intenzivirati obuke svojih članica koje imaju za cilj jačanje njihovih kapaciteta i to pre svega u sledećim domenima:

- Odupiranje cenzuri i smanjenje autocenzure
- Odupiranje dezinformacijama i tabloidizaciji lokalnih medija
- Istraživačko novinarstvo
- Rad sa mladima na sadržajima za mlade
- Pобољшanje položaja urednica i novinarki u lokalnim medijima
- Kreiranje i primena inovativnih biznis modela
- Pisanje predloga projekata i projektni menadžment
- Jačanje kapaciteta iz oblasti marketinga i
- Povezivanje lokalnih medija iz Srbije sa medijima iz regiona i sveta.

Bezbednost novinara:

- Udruženje će nastaviti da hitno reaguje u postupcima kršenja sloboda i prava lokalnih medija i novinara.
- Kontinuiranim pravnim monitoringom medijskih sadržaja članica, ‘Lokal pres’ će nastaviti da definiše ključne probleme koji mogu biti predmet sudskih procesa i, na osnovu tih saznanja, organizovati preventivne edukacione radionice za lokalne novinare.
- Obezbeđivanjem pravne pomoći i pružanjem pravnih saveta od strane pravne službe, ‘Lokal pres’ će nastaviti da obezbeđuje dodatnu pravnu sigurnost članicama.

Zajedničke aktivnosti sa Koalicijom za slobodu medija:

PU “Lokal pres” će u saradnji sa Koalicijom za slobodu medija pojačati zajedničke napore u aktivnostima koje imaju za cilj: poboljšanje uslova zaštite i jačanje prava i sloboda novinara, medijskih radnika i medija; odbranu slobode informacija, slobode medija i nezavisnost novinarstva; podršku i unapređenje profesionalizma u medijima i promovisanje visokih standarda novinarstva. Konkretno:

- Zajednički nastup u slučaju kršenja novinarskih i medijskih standarda, kao i prava novinara i medijskih radnika.
- Zajedničko delovanje za podizanje bezbednosti novinara i medijskih radnika.
- Saradnja na inicijativama i projektima koji podržavaju podizanje zajedničkih ciljeva.
- Saradnja u kontroli trošenja javnih sredstava u medijskom sektoru.
- Zajedničko delovanje u podizanju svesti o značaju novinarskih i medijskih sloboda na lokalnom, pokrajinskom i državnom nivou, kako na srpskom jeziku tako i na jezicima nacionalnih manjina.
- Zajedničko delovanje u unapređenju zakonskih okvira i samoregulacije.

PU “Lokal pres”, takođe, predlaže relevantnim institucijama sledeća rešenja/korake za uklanjanje prepoznatih pritisaka kako bi se lokalnim medijima omogućio nesmetan rad, a koja bi za krajnji rezultat imala objektivno i pravovremeno informisane građane u lokalnim zajednicama:

4.2 PREPORUKE ZA RESORNO MINISTARSTVO

Nakon analize konkursnog procesa za dodelu sredstava za sufinansiranje javnog interesa u medijima Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije u 2021. godini, ‘Lokal pres’ preporučuje Ministarstvu da uzme u obzir sledeće preporuke Koalicije za slobodu medija:

- Napraviti mehanizam kojim bi se omogućio uvid u projektne narativne i finansijske izveštaje koje nakon završetka projekta dostavljaju udruženja i mediji.
- Napraviti spoljni mehanizam za evaluaciju sprovedenih projekata ukoliko ne postoje kapaciteti za unutrašnji mehanizam (od strane nadležnih organa).
- Postaviti kao kriterijum da organizacije koje ne postoje duže od tri godine, ne mogu da dobiju od države više od 500.000 dinara po projektu, jer je i za državu to rizično budući da nema garancije o održivosti.
- Preispitati Uredbu o uslovima i kriterijumima usklađenosti državne pomoći u oblasti javnog informisanja, usvojenu od strane Vlade Republike Srbije 20. januara 2022. godine, u delu priznavanja troškova i uključivanjem troškova štampe, distribucije i promocije u troškove koji su priznati za potrebe realizacije projekata.

“Lokal Pres” dalje predlaže:

- Definisane detaljnijih i jasnih kriterijuma za rad komisija da bi se izbegle moguće zloupotrebe prilikom ocenjivanja projekata. Tokom individualnog ocenjivanja, članovi komisija moraju primenjivati iste kriterijume i ista merila za sve medije /nacionalne i lokalne/ bez uvažavanja prisutnih stereotipa koji se odnose na procenu troškova. Naime, u komisijama tokom 2021. godine mogli su se čuti komentari tipa: “To je lokalni medij, nisu im realni troškovi...” ili: “Ne treba njima toliko para koliko traže, nije to Beograd!”
- Formirati javnu bazu podataka svih medijskih stručnjaka koji su se prijavili za učešće u radu u komisijama u tekućoj godini i njihove biografije učiniti dostupnim javnosti.
- Omogućiti veću dostupnost medijskih sadržaja koji su kreirani iz sredstava za informisanje građana kroz formiranje jedinstvene platforme za praćenje medijskih sadržaja koji su sufinansirani sredstvima građana.
- Kreirati predloge mera za razvoj pluralizma medija na lokalnu.

- Revidirati broj konkursa na republičkom nivou. Umesto deset postojećih, formirati dva konkursa: jedan za potrebe nacionalnih i jedan za potrebe lokalnih medija.

4.3 PREPORUKE ZA LOKALNE SAMOUPRAVE

- Proces projektnog sufinansiranja medijskog sadržaja učiniti javnim i transparentnim.
- Odluke, imenovanja, zapisnike o radu komisija kao i biografije predloga za članove komisija učiniti dostupnim javnosti.
- Izbegavati “recikliranje” istih članova komisije kako bi se povećala transparentnost komisije i umanjila “predvidljivost” odluka komisije.
- Imati u vidu specifičnost lokalnog izveštavanja i potvrđenu potrebu građana da se informišu o lokalnim temama koje su zastupljene u lokalnim medijima.
- Internim odlukama u okviru sredstava za informisanje građana u lokalnim budžetima opredeliti sredstva za podsticaj kreiranja sadržaja za mlade.

4.4 PREPORUKE ZA MEDIJSKU ZAJEDNICU

- Medijska i novinarska udruženja se moraju intenzivnije angažovati na ohrabivanju i osnaživanju lokalnih novinara da prepoznaju sve oblike pritisaka, da ih evidentiraju i učine dostupnim javnosti. Njihova posebna uloga je u podizanju profesionalnih kapaciteta lokalnih novinara posebno u delu koji se odnosi na “izgradnju kapaciteta medijskih stručnjaka” koji učestvuju u procesima evaluacije projekata u lokalnim sredinama.
- Neophodno je podstaći i ohrabriti lokalne medije da se u većem broju obraćaju Zaštitniku građana i Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti u onim slučajevima kada ne mogu da ostvare svoje pravo na dobijanje informacije.
- Neophodno je pratiti nove tendencije pritisaka na lokalne medije koje se manifestuju kroz sudske slučajeve i visoke sume odštetnih zahteva jer ugrožavaju ekonomsku održivost medija.
- Neophodno je permanentno ukazivanje javnosti i Vladi Srbije na položaj i ugroženost lokalnih medija. To podrazumeva i proaktivni stav u smislu predlaganja konkretnih mera u cilju zaštite i održivosti lokalnih medija kroz određena poreska oslobađanja

4.5 PREPORUKE ZA PRAVOSUDNE INSTITUCIJE

- ‘*Lokal pres*’ poziva pravosudne institucije da se odupru pritiscima i da se pridržavaju zakona.
- Takođe, ‘*Lokal pres*’ poziva predstavnike pravosuđa da se, kroz debate i zajedničke događaje, bolje upoznaju sa uslovima u kojima posluju lokalni mediji kao i da se informišu o pritiscima koji se primenju u svakodnevnom radu medija, u cilju sticanja prave slike pozicije medija na lokalnu.

4.6 PREPORUKE ZA DONATORE I MEĐUNARODNU ZAJEDNICU

- Podržati napore i aktivnosti PU “Lokal Pres” u zagovaračkim procesima i podsticajima za razvoj i podizanje kapaciteta lokalnih medija.
- Međusobnom koordinacijom, radi efikasnije pomoći, omogućiti protok i bolju razmenu informacija o aktivnostima koje se sprovode u lokalnim medijima. Takođe, veća transparentnost pomoći o vrstama pomoći i postignutim rezultatima bi bila od koristi za medijsku scenu u Srbiji.

- Potreba bržeg uvođenja procesa digitalizacije u lokalne medije uslovlila je veliki broj sličnih ili istovetnih obuka lokalnih novinara koje ugrožavaju svakodnevnu redovnu aktivnost lokalnih novinara. Stoga se predlaže da se donatori opredele u kojim oblastima mogu najviše doprineti, i da se fokusiraju na tu vrstu edukacije.
- Kontinuirano sprovođenje eksternih evaluacija nakon završetka projekta, od strane evaluatora koji poznaju medije i medijsku scenu, a u cilju sagledavanja stvarnih rezultata projekata je od krucijalnog značaja da bi se utvrdio stvarni značaj i uticaj. Jedino na taj način se mogu sagledati realni pokazatelji uspeha.
- Takođe, pažljiv odabir eksternih stručnjaka i mentora koji će pomagati lokalnim medijima na određenim projektima je od velikog značaja. Pojava sve većeg broja eksternih stručnjaka koji se biraju od donatora, a koji vrlo malo poznaju specifičnost lokalnih medija, ozbiljno pretila da ponovi problem koji već imamo u projektnom sufinansiranju sa kategorijom ‘medijski stručnjak’ u komisijama za odabir projekata.
- Neophodno je učiniti napor za uprošćavanje administrativno finansijske procedure kod realizacije projekata malih medija koji, vođeni potrebama administracije, ugrožavaju svoje redovne delatnosti. Naime, u lokalnim medijima je minimalni broj angažovanih novinara koji se sve češće bave papirima nego izveštavanjima na lokalnu.